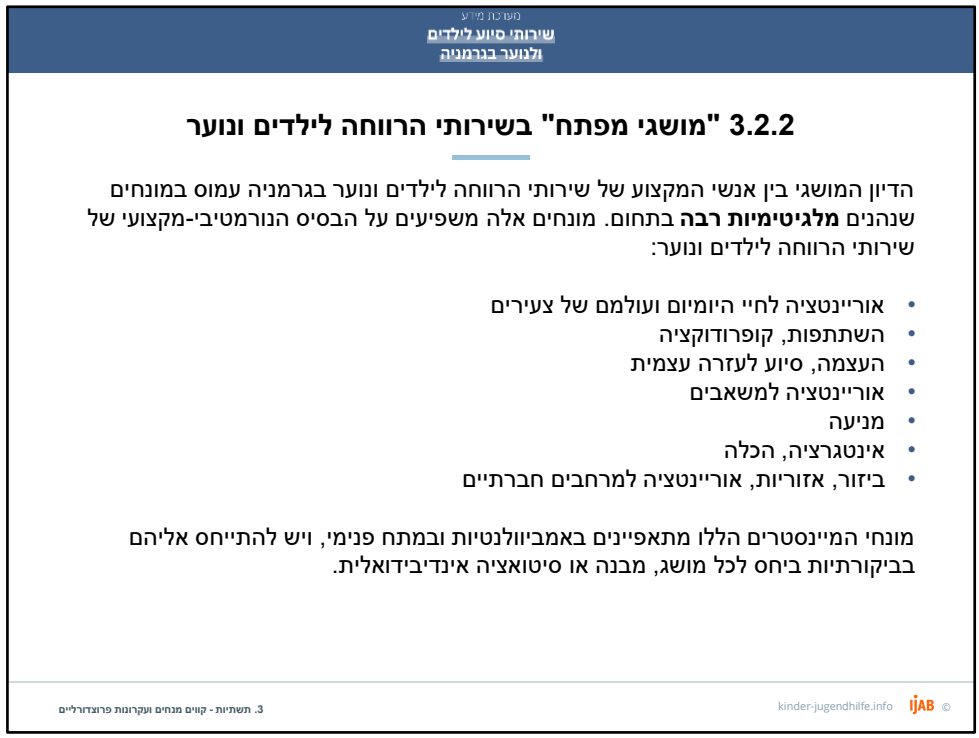

3.2.2 "מושגי מפתח" בשירותי הרווחה לילדים ונוער

במסגרת הדיונים התיאורטיים הרב-תחומיים בשירותי הרווחה לילדים ונוער (המדיניות של רווחת נוער יזומה, רווחת נוער עם אוריינטציה לעולמם של הצעירים, גישת היכולת וכו'), התגבשו בעשורים האחרונים כמה "מושגי מפתח" שממשיכים לספק את הרקע לפיתוח המדיניות גם בימינו. למרות שלמונחים רבים המשמשים במגוון רחב של דיונים רעיוניים אין עוד, במידה כזו או אחרת, קשר למקורותיהם התיאורטיים, הלגיטימיות שלהם נותרה בעינה. הם ממשיכים אפוא להשפיע על הבסיס הנורמטיבי-מקצועי של שירותי הרווחה לילדים ונוער אף מבלי להתייחס לגישות תיאורטיות רחבות יותר. המושגים הללו קיבלו, כביכול, חיים משלהם, והפכו למושגי מפתח בעלי השפעה נורמטיבית.

מושגי מפתח מעין אלה, כמו השתתפות, העצמה, מניעה, והכללה מהווים מסגרת נורמטיבית לעשייה הסוציו-פדגוגית ובדרך זו משמשים נקודת התייחסות בדיונים הרעיוניים שמטרתם שירותי רווחה "טובים" לילדים ונוער. ההצדקה למושגי יסוד אלה או תוקפם מוטלים בספק לעתים נדירות בלבד; הן מבחינה מקצועית והן מבחינה נורמטיבית, קיים אפוא באופן משתמע קונצנזוס לגבי השימוש בהם בדיונים האמורים. לפיכך, השיח אינו נסוב על הצדקתם, אלא עוסק על פי רוב בשאלה האם וכיצד ליישמם בפועל ועד כמה גישות עבודה שונות מותאמות להם הלכה למעשה. לא זו בלבד שהמושגים הללו מביאים לידי ביטוי את הציפיות המקצועיות משירותי הרווחה ומשפיעים על אופי הלגיטימציה שלהם (ה"מה" וה"למה" בשירותי הרווחה לילדים ונוער), אלא הם גם מאפיינים את הציפיות מהעשייה המתודולוגית (ה"איך" בעבודת הגורמים המקצועיים).

במבט ראשון, נראה שמושגי המפתח שהוזכרו לעיל הם בעלי תוכן סביר והם מקובלים במידה רבה על ידי הגורמים העוסקים בתחום. עם זאת, התבוננות מדוקדקת יותר חושפת מתחים וסתירות, וכפועל יוצא מכך יש לעשות שימוש ביקורתי במונחים האמורים. בתרגום ל"שפתם" של שירותי הרווחה, כל אחד מהמושגים משדר אמביוולנטיות מסוימת המלווה בתופעות לוואי בלתי רצויות או דרישות העומדות בסתירה זו לזו.

בהתאם לתחום הפעילות ולתפקיד הספציפי המוטל עליהם, שירותי הרווחה לילדים ונוער נעים תמידית בין הקצוות הסותרים של הדרישות והציפיות (למשל, בין קבלת אחריות על ילד לבין כיבוד זכותו של הילד לאוטונומיה אישית). לאור המתחים המתוארים לעיל, עשייה סוציו-פדגוגית מקצועית חייבת למצוא איזון עדין בכל משימה ובכל מקרה על מנת שתוכל למלא את תפקידה ולתת מענה התואם את מצבו הספציפי של הפרט.

לקריאה נוספת

Grunwald, Klaus/Thiersch, Hans (eds.) (2016): Praxishandbuch Lebensweltorientierte Sozialer Arbeit. Handlungszugänge und Methoden in unterschiedlichen Arbeitsfeldern. 3rd edition, Weinheim and Basel.
Hansbauer, Peter/Merchel, Joachim/Schone, Reinhold (2020): Kinder- und Jugendhilfe – Grundlagen, Handlungsfelder, professionelle Anforderungen. Stuttgart.
Stecklina, Gerd/Wienforth, Jan (2020): Handbuch Lebensbewältigung und Soziale Arbeit. Weinheim and Basel.
Ziegler, Holger (2018): Capabilities Ansatz. In: Böllert, Karin (ed.): Kompendium Kinder- und Jugendhilfe, Vol. 2. Wiesbaden, p. 1321–1353.